

Тошкент Оқшоми

Газета 1966 йил 1 июлдан
чиқа бошлаган

Шаҳар ижтимоий-
сиёсий газетаси

№ 3 (8.893)

1997 йил

8 январь, чоршанба

Сотувда эркин нархда

Эски йилни шахримиздаги бир қатор йирик корхоналар қатори «Тоштўқимачи» ҳиссасдорлик жамияти ҳам самарали яқунлади. 12 мингдан зиёд меҳнат қилишга эга бўлиб, 90 гектар майдонни эгаллаган ушбу корхона тасарруфидан ил йилгичи, калавалаш, тиқич ва пардозлашга ихтисослашган 4 та фабрика ишлаб турибди. Уларни тажрибали мутахассислар бошқаришмоқда. Шунингдек, корхонанинг Тошкентда иккита, Паркент туманида эса битта филиали фаолият кўрсатяпти. Мана шу филиал чиқаришлар ёрдамида «Тоштўқимачи» ҳар ойда ўртача 360-370 миллион сўмлик 40 турдан зиёд маҳсулот тайёрлашга эришмоқда.

1994 йил корхона ҳаётида катта ўзгариш юз берди. У ҳиссасдорлик жамиятига айланди. Янги усул шарофати билан цехлардаги жуда кўп эски даст-гоҳлар янгиланди. Қарийб 2 миллион АҚШ долларига тенг замонавий даст-гоҳлар сотиб олиниб, асосий цехларга ўрнатилди.

Иқтисодий эркинлик замонавий технологияларни ўзлаштириш билан бир қаторда хориж билан ҳамкорлик алоқаларини мустаҳкамлашга кенг имконият яратди. Шу туфайли ҳозир корхона Италия, Япония, Испания, Россия каби йирик давлатлар билан ўзаро ҳамкорликни кучайтириб бормоқда. Йилга 6 миллиард сўм атрофида газлама ишлаб чиқараётган корхона маҳсулотининг асосий қисми валютага сотилаётганлиги туфайли жамоа иқтисодиёти тобора мустаҳкамланиб бормоқда. 1993 йилда америкалик тadbirkorлар таъсис этган «Олтин глобус» халқаро совринини Ўзбекистон корхоналари орасида биринчи бўлиб тўқимачиларга топширилиши ҳам корхона маҳсулотлари жаҳон бозоридан ўз харидорини кўплаб топаётганлигини исботлаб турибди.

— Мустақиллигимизнинг беш йиллиги арафасида жамоамизда яна бир қувончли воқеа рўй берди, — дейди корхона касабаси уюшмасининг раиси Саидхон Саидхон. — Ил-газлама шохбаси заминидан янги ил-йигирув фабрикаси ташкил этилди. Чарм-галантерея саноати учун турли хилдаги махсус галтак иплар ишлаб чиқаришга ихтисослашган махсус фабриканинг истиқболи порлоқ. Чунки республикамизда унинг

маҳсулотига талаб катта. Ушбу ишлаб чиқаришни оёққа қўйишда жамиятимиз бошқарувининг раиси Махмуд Узоқов ҳамда бош муҳандисимиз Валентина

Тadbirkorга омад ёр ЖАҲОН БОЗОРИНИ КЎЗЛАБ

Шимёнованинг хизматлари катта албатта.

Юқори сифат ва самарадорлик бугунги кун бозор шароитида ҳар бир жамоа олдида қўйилган муҳим талаблардир. Шу нуқтаи назардан қараганда корхона маҳсулотларига жуда кўплаб хорижий давлатлардан буюртмалар тўшаётганлиги жамоа ўз олдида қўйган бу талабни тўлаудасидан чиқаришнинг даражаси баланд. Хусусан бу ўринда Япониянинг «Томир корпорейшн» фирмаси буюртмасига биноан унга 15 мингта чойшаб етказиб берилганлигини қайд этмоқчи.

Яна бир янгилик шундан иборатки, яқин вақтларда пахта йигирувдан чиққан чиқиндилар тойлаб АҚШ, Италия, Испания давлатларига қайта ишлашга юбориларди. Италиянинг «Тосситута Вицентина» фирмасидан сотиб олинган ускуна бунга чек қўйди. Энди ўша чиқиндилар арзон баҳода корхонанинг ўзида қайта ишланмоқда.

Махмуд КОМИЛЖОНОВ.

«Тоштўқимачи» ишчиларининг ижтимоий ҳимоясига ҳам кенг ўрин берилган. Бу ерда Президентимизнинг аҳолини ижтимоий муҳофазалаш борасидаги Фармонларининг барчаси ҳаётга тadbик этилмоқда. Бугунги кунга келиб ўртача маош 5,5-6 минг сўмни ташкил этмоқда. Асосий касбларда ишлайдиганлар 8-10 минг сўмга етказиб ойлик олишяпти.

Мулк шаклини ўзгартириш шахсий таъаббускорликка ҳам кенг йўл очди. Эндиликда ҳар бир тўқувчи, йигирувчи ва тикувчида тортиб муҳандис-техник ходимгача ўз меҳнатидан тўла манфаатдор. Улар моддий манфаатдорлик пировард натижага бoлeқлиқлиги билан келишиб, жамоа аъзоларининг эзгу ниятларини кўлаб-қувватлаб, қатъий меҳнат маромини таъминлашда амалий раҳбарликни кучайтиришга ҳаракат қилмоқда. Бунинг ёрқин далили сифатида баъзи мисолларни келтиришимиз мумкин.

Яқинда жамоа маблаг ҳисобига қурилган 48 хонали уй муҳтож оилаларга бепул тарқатилди. Мавжуд 12 та боғчада эса тўқимачиларнинг мингта яқин болалари тарбияланмоқда. Ишчи ётоқхоналарида нормал яшаш учун барча шарт-шароитлар яратилмоқда. Комбинат ҳузурида салқин ичимликлар цехи, озиқ-овқат ва кийим-кечак маҳсулотлари билан савдо қилувчи дўконлар мавжуд. Ёрдамчи ҳўжаликларда тиштирилган сут, қатик, гўшт каби маҳсулотлар арзон баҳода сотилади. Тушлик харажатларининг бир қисми корхона маблаг ҳисобидан қопланмоқда. Ҳар бир фабрика қошида ошхона, душ, сауна ишлаб турибди.

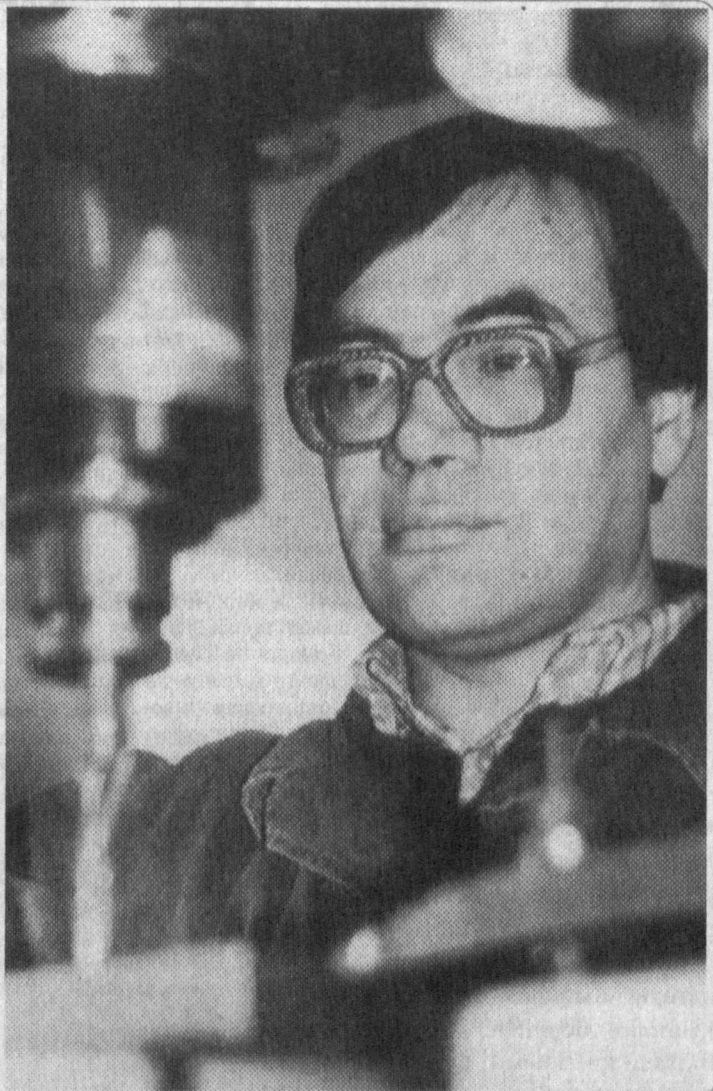
1997 йил режалари ҳақида сўз борганда С. Саидхон корхона ишчи ва хизматчиларининг нияти жамоанинг ил йигирув сафарига олиб чиқиш, улар томонидан тайёрланаётган маҳсулотлар жаҳон бозоридан янада кенг ва мустақамроқ ўрин олишда эканлигини таъкидлади.

Махмуд КОМИЛЖОНОВ.

«Тошавтоматика» заводидан кўп йиллардан буён меҳнат қилиб келётган малакали ишчилардан Нуржиган Сафарова мана ўн уч йилдирки, электрпайвандчилик қилади. У бир иш кунинда 180 та темир стол, яъни ўқувчилар парчаси ва 150 дона стулни пайвандлашга эришяпти.

Ун йилдан бери меҳнат қилаётган Андрей Ролч эса токар-ўлчовчи касбининг етук мутахассиси саналади. У ўрта мактабни биттириб, шу жамоага келиб ишлаб бошлаган эди. Ҳозирги кунда ёш ишчиларнинг устозига айланган.

СУРАТЛАРДА: Н. Сафарова ва А. Ролчлар.
Сергей Михайлов олган сураатлар.

УЙ ТҮЙЛАРИ ҲАҚИДА

Республика давлат ҳиссасдорлик уй-жой жамиятига банк иттифоқи иш фаолиятига кўч қилди. Шунинг қувончли, ҳамшаҳарларимизнинг уй-жойлар билан таъминлашнинг имтиёзли равиши ташкил этиб, уларга қўмак бериш мақсадида ташкил этилган ушбу банкнинг ўз фаолиятини бошлашга ҳали бир йил тўлмаганлигига қарамай пойтахт аҳолисининг 2 мингдан зиёд аризаларини қудул қилган банк талабига ижобий юқулиларни амалга оширди. Хусусан, бугунги кунга қадар Бегуний, Тахтабул, Алмёта қўчаларида 72 та оила учун уй қурилиб

Саид ИЮЛДШЕВОВА.

ҲАМКОРЛИК МЕВАЛАРИ

Ҳаётимизда амалга оширилаётган ислохотлар ҳақ таълим соҳасида ҳам ўзига хос бурлиш амалдир. Бу борада оталиқ ташкилотлардан бири «Ўзбекистон темир йўллари» Давлат акционерлик компанияси фаолияти ани шу ислохотларда кўмак бўлиши билан бирга келгуси авлод тарбиясини рағбатланишда ҳам муҳим омил бўлмоқда. Кўни кеча пойтахтимиздаги Абдулла Алиевнинг номи 40-ўрта мактабда ўтган анжуманида бу яна бир бор қайд этилди. Йилнинг «Ўзбекистон темир йўллари» Давлат акционерлик компанияси мактаблар бўлимининг бошлиги Али-

ҲОМИЙЛАР ҲИММАТИ

Собир Раҳимов туманидаги «Добар» қўшма ҳисса оидатидан кўра сажжамроқ бўлиб байрамона тўс оиди. Зеро, бу ерда туман ҳокимияти ва халқ таълими бўлими ҳамкорлигида туманидаги 34 та мактабда таълим олаётган 130 нафар қариндошлари қўлида тарбияланаётган етим-есир болалар учун арча байрамлари ўтказилди.

ИНСТИТУТДА «ЭКОСАН» ТАШКИПОТИ

Шарқшунослик институти қошида халқаро «Экосан» жамғармасининг бошланғич ташкилоти тўзилади. Таъсис конференциясида унинг қатнашчилари — институт ўқитувчи ҳамда талабалари халқаро «Экосан» экология ва санолатлик ташкилотининг президенти Юсефжон Шодиметовнинг

Обид ХУСАНОВ.

ИҚТИСОДЧИЛАРГА КАТТА НАФ

Яқинда пойтахтимиздаги «Кўмир» республика акционерлик бirlashmasи маъмурий биносидан республика давлат солиқ қўмитасининг бир ўрта масофа ҳодимлари ҳамда «Оқил ишнинг» аудиторияси фирмаси ҳодимлари билан ҳамкорликда солиқ қўмитасида ўзларини ва қўшмачилар, бухгалтерлик ҳисоби ва ҳисоботи, маънавият ҳақ тумани маълумоти 1997 йилда банк муассасасларининг аниқ тартиблари тўғрисида амалий семинар-ҳақини бўлиб ўтди.

Мухай МЭТАЛОВА.

ЧОҚСОЛА ТҮРИДА — ҲАМШАҲАРПАРНИМ

1982 ва ундан кейинги йилларда тумандаги ёшлардан тuzилган футбол жамоалари «Чайтов» ва «Еллик» стадионларида Республика биринчилигини ўтказишди.

Унда Қорақалпоғистон Республикасини, барча вилоятлар ва Тошкент шаҳридан истеъодли ёш чарм тўп устаслари кўч синашди. Гуруҳларда гoлиб чиққан команда-лардан тўрттаси ҳал қилувчи учрашувларини ўтказишди. Тошкент шаҳри терма жамоаси мусобақа гoлбин бўлди. Тошкент вилояти, Наманган ва Жиззахлик футболчилар кейинги ўринларини эгаллашди.

Даврон НУРМАТОВ.

КУБОК СОҲИБЛАРИ АНИҚЛАНДИ

Баскетбол бўйича Республика Кубок ўйинлари кўни кеча Самарқанд ва Тошкент шаҳри ўйингоҳларида бўлиб ўтди.

Аёллар жамоалари мусобақаси Самарқандда ўтиб, унда маҳаллий баскетболчилар бил-лур соврин эгаси бўлишди. Иккинчи ва учинчи ўринларини Тошкентнинг биринчи ҳамда Болалар ва ўсмирлар спорт мактаби ўқувчиларидан ташкил топган командалар банд этишди.

Эркеклар жамоалари биллур соврин учун курашини пойтахтимиз ўйингоҳларида ўтказишди. Бу ерда Марказий ҳарбий спорт клуби баскетболчиларининг қўли бaлaнд кeлди. Биринчи жамоага биллур соврин тeглди. Ҳарбийларнинг иккинчи жамоаси битта маълумият билан кейинги ўринни банд эди. Учунчи ўрин эса Чирчиқнинг «Кимёгар» клуби баскетболчиларига насиб эди.

ЧОҚСОЛА ТҮРИДА — ҲАМШАҲАРПАРНИМ

1982 ва ундан кейинги йилларда тумандаги ёшлардан тuzилган футбол жамоалари «Чайтов» ва «Еллик» стадионларида Республика биринчилигини ўтказишди.

Унда Қорақалпоғистон Республикасини, барча вилоятлар ва Тошкент шаҳридан истеъодли ёш чарм тўп устаслари кўч синашди. Гуруҳларда гoлиб чиққан команда-лардан тўрттаси ҳал қилувчи учрашувларини ўтказишди. Тошкент шаҳри терма жамоаси мусобақа гoлбин бўлди. Тошкент вилояти, Наманган ва Жиззахлик футболчилар кейинги ўринларини эгаллашди.

Даврон НУРМАТОВ.

БҲУНГИ КҲН НАФАСИ

МАМПАКАТИМИЗДА

• Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида Ўзбекистон қишлоқ ҳўжалиги илмий-ишлаб чиқариш марказини ташкил этиш тўғрисида»ги Фармони эълон қилинди.

• Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикаси матбуот кооперацияси тизимидаги корхоналар томонидан аҳолига савдо хизмати кўрсатишнинг аҳолини ўрганишни ташкил этиш тўғрисида»ги Фармойиши эълон қилинди.

• Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикаси Президентининг иқтидорли ёшларнинг чет элда таълим олишларини кўлаб-қувватлаш «Умид» жамғармасини тузиш тўғрисида»ги Фармони эълон қилинди.

• «Сиёсий партиялар тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни амалга киритилди.

• «Товар бозорларида монополиястик фаолиятни чеклаш ва рақобат тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни амалга киритилди.

• Бош вазирнинг биринчи ўринбосари Исмоил Жўрабеков бошқарувида бўлиб ўтган Бухоро вилоятининг Қоровулбозор туманида бунёд этилаётган нефтни қайта ишлаш заводи қурилиши республика штабининг йиғилишида ўтган 1996 йилда бажарилган ишлар таҳлил этилди.

• Наманган вилояти фаоллари йиғилишида оналик ва болалиқни муҳофаза қилиш, оилаги режалаштириш ҳамда ёш авлодни жисмоний ва маънавий жиҳатдан соғлом қилиб тарбиялаш муаммолари кўриб чиқилди.

• Мамлакатимизнинг энг сўлим ва гўзал гўшаларидан бири Шохмардон қишлоғи аҳолиси ажойиб тўхфа олди. Бу олис тоғ қишлоғига «зангори олов» кириб келди. Ушбу газ трассаси тоғ йўллари орқали 30 километр масофага тортиб келинди.

• Ўзбекистон халқ артисти, академик Юнус Ражабий таваддулга 100 йил тўлиши муносабати билан унинг уй-музейида устоз хотирасига бағишланган тadbбир ўтказилди.

• Республика Маданият ишлари вазирлиги ва «Ўзавтосаноат» бирлашмаси республика болалар ижодиёти марказига «Дамас» микроавтобуси тўхфа қилди. «Ўзавтотеххизмат» уюшмаси эса унга сервис хизмати кўрсатишни зиммасига олди.

• Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1997 йил 7 январдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қийматини белгиледи. Жумладан I Америка доллари қиймати 55 сўм 18 тийин миқдорига белгиланди.

ҲАМДУСТИКДА

• 17 январда Москвада Ҳамдустлик давлатлари раҳбарларининг учрашуви бўлади.

• Ҳамдустлик давлатларининг Бош прокурорлари 6 январда Москвада ўтказилган кенгашига тўпдиллар. Бу кенгашида Мустақил Давлатлар Ҳамдустлиги прокураторлари фаолиятини мувофиқлаштириш билан боғлиқ масалалар қараб чиқилди.

• Россия Президентининг матбуот котиби айрим оммавий ахборот воситаларининг гўё душанба кўни Борис Елцин ўзини нохуш сезганлиги муносабати билан шифокорларнинг маслаҳатлашуви тўғрисида берган хабарини рад этди.

• Бокуда Озарбайжон ва Россия ўртасидаги икки томонлама алоқаларни ривожлантириш истиқболлари иқтисодий ҳамкорлик бўйича икки мамлакат ҳўкуматлараро комиссиясининг мажлисида қараб чиқилган.

ХОРИЖДА

• Ҳиндистон Бош вазири Деви Говда расмий ташриф билан Даккага келди.

• Япония Бош вазири Хосимотонинг кеча АСЕАН мамлакатлари бўйлаб сафари бошланди. Ташриф дастуридан унинг Бруней, Малайзия, Индонезия, Вьетнам ва Сингапурга бориши ўрин олган.

• Билл Клинтон ва Гельмут Коль телефон орқали НАТОни кенгайтириш муаммоларини муҳофаза қилдилар ва Россия билан ҳамкорлик имкониятлари ҳақида гаплашдилар.

• Ҳиндистон Олий суди «Дунёнинг етти мўъжизаси»дан бири — Тожмаҳал макбараси атрофидаги тошқўмир билан ишлайдиган барча саноат корхоналарини ёпиб қўйишга қарор қилди.

• Шри-Ланка ҳарбий-ҳаво кўчлари мамлакат шарқда жойлашган тамил қуролли гуруҳларининг иккита базасига ҳўжум қилди.

• Перу пойтахтидаги террорчилар гаровга ушлаб турган Япония элчихонаси биносидан портлаш рўй берди. Гаровдаги 74 киши террорчилар қўлида турибди.

• Чехиянинг 60 ёшли Президентини Вацлав Гавел таниқли театр ва кино актери 43 ёшли Дафмар Бешкрнова билан қайд қилинган ўз никоҳини ҳаётида бутунлай янги босқич бошлангани деб атади. Бу тўй ўтган шанба кўни, яъни ўпкаси операция қилиниши муносабати билан касалхонада бўлган Гавелнинг шифохонадан чиққандан кейин бор-йўғи 9 кун ўтгач ўтказилди.

• Дамашқ шаҳридан Алеппога йўл олган шаҳарлараро қатновчи автобус портлаб кетди. Натижалда 15 киши ҳалок бўлди ва 50 киши қаттиқ жароҳатланди.

«ОҚШОМ»НИНГ УШБУ СОНИДА:

Физика-математика фанлари доктори, профессор, Бегуний муқофоти совриндори, Нью-Йорк фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси, қўши қурилмалари бўйича республикада етакчи мутахассис ҳисобланадиган Муҳаммадқабар Баҳодирхоннинг кафедра тажрибачиларида қўши қўлаб манбаларининг янги нуҳсаларини яратиш борасида олиб бораётган изланишларидан воқиф бўлишни истасангиз «Қўшига қўл узатиб» сарлавҳали суҳбатни ўқинг. Бундан ташқари ушбу саҳифада шахримиз ҳаётида оид бир қатор янгиликлар билан ҳам танишасиз.

2-БЕТ

Тарихчи ва шоир Мирзаалим Муширнинг Шарқшунослик институтида сақланаётган ноёб асарига қандай воқеалар баён қилинган? Шунинг билмоқчи бўлсангиз доцент Носиржон Охунновнинг мақоласига қўз юзуртириг. Шунингдек, узоқ яшаш сирлари, турфа олам хабарлари, рағати тақдирли кишилар ҳақидаги ранг-баранг мавзудаги мақолалар ҳам ушбу саҳифадан ўрин олган.

3-БЕТ

Сўи остида яшовчи султонлар — Иккиданлар тақдир киими ҳам қизқичқарлиги дейсиз. «Сўи ости султонлари» сарлавҳали мақолага қўз юзуртиригиз Иккиданлар ҳақидаги қўшига хайратомуз гoллардан воқиф бўласиз. Бундан ташқари шахримиз шир-тичларининг эришадиган ютуқлари ҳақидаги хабарлар, қўшига шир-наваларига бағишланган «Дўрон ҳангоналари» ҳам муштарийларда қизқичқин уйғотиши турсан гап.

4-БЕТ

Республикамизнинг етакчи хорижий давлатлар билан ҳам соҳалар бўйича алоқаларини мустақамлаётгани кўнақлари ҳолдир. Хусусан, бундай алоқаларнинг Ўзбекистон ва хорижий мамлакатлар олий таълим соҳалари бўйича тараққий то- паётгани келгусида ўзининг ажойиб медалларини бериши шубҳа- сиздир. Масалан, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта мах- суслик таълим вазирлиги ҳамда Малайзиянинг «Ренон Берхард» компанияси ўртасида имзоланган битим асосида Тошкент Дав- лат техника университетидида очилган Бизнесни бошқарув фа- култетининг талабалари жуда катта имкониятларга эгадирлар.

Биз ушбу университетнинг Бизнесни бошқарув факультети декани ўринбосари, техника фанлари доктори жаноб Яхё Мат Хоссан билан шу хусусда суҳбатлашдик.

— Факультетимиз 1994 йилда Малайзиянинг «Рено- нг Берхард» компанияси билан тузилган битим асосида ташкил топган, — дейди жа- ноб Яхё Мат Хоссан. — Ҳар йили факультетимизга Ўзе- бкистон Республикаси давлат тасарруфидида бўлган олий ўқув юр- тлари кундузги бўлимлари биринчи курсларини муваф- фақиятли тамомлаган талаба- лар қабул қилинади. Ўқитиш икки йўналиш, яъни «Мар- кетинг» ва «Молия-кредит» мутахассисликлари бўйича олиб борилади. Факультети- мизни битирган талабалари- мизга тегишли мутахассислик бўйича Ўзбекистон Респу- бликасининг давлат намунасида- ги диплом ва бакалавр ун- во- ни берилади. Барча дарслар Малайзия томонидан тақдиф этилган чет эллик профессор- ўқитувчилар томонидан Аме- рика семестр тизими бўйича инглиз тилида олиб бори- лмоқда.

— Факультетдаги таълим услуби тўғрисида ҳам тўхта- либ ўтсангиз.

Ўзбекистон ва жаҳон БАКАЛАВРЛАР ЕТИШИБ ЧИҚМОҚДА

— Яқинда факультетимиз- да айни дамда дунёнинг ри- вожланган мамлакатларида ке- лар тарқалган модуль ўқитиш тизими жорий этилди. Бу ўқи- тишнинг энг жадал шакли бў- либ, унда тўрт ойлик курслар таълими бир ой давомида уз- лусиз олиб борилади.

— Умуман, янги факультет- ни ташкил этишдан биринчи навбатда қандай мақсадлар кўзда тутилган эди?

— Албатта, биз миллий қад- риятларини ҳурмат қиладиган, теран фикрловчи, юксак ид- роқли, зехни баянд, замона- вий раҳбар хислатларига эга бўлган, ҳозирги вақтда жа- миётда бўлиб ўтаётган ўзга- ришларга ҳамоҳанг талабалар- ни тарбиялашни ўз олдими- зга

асосий мақсад қилиб қўйган- миз. Бу борада факультети- мизга «Ренон Берхард» ком- панияси томонидан катта моддий кўмак берилмоқда. Ҳозир ўқув хоналарида бар- ча зарур жиҳозлар, ноёб ки- тоблар, замонавий компью- терларга эгамиз.

— Талабаларни хорижда юбориш масалалари қандай ҳал қилиняпти?

— Бизнинг факультетимиз- да ўқув дастури бакалаврлар тайёрлашга ихтисослашган. Бу эса ўз навбатида битирувчи- ларга Бизнес бошқаруви ба- калаври унвонини беришга имкон туғдиради. Ҳозир би- тирувчиларнинг асосий қис- мини чет эл магистратура- ларига ўқишга юбориш тўғри- сида баъзи келишувлар усти- ли иш олиб боришда. Улар ва бошқа талабалар хориж ма- гистратураларида ўқишларини давом эттиришлари ёки таш- килотларда қолиб ишлаш- лари ҳам мумкин.

— Янги 1997 йилда қандай ният-тилкаларингиз бор?

— Ўзбекистон ҳаётида ме- ни қувонтираётган нарча бу — порлоқ келажақ учун барча шароитлар яратилиб берилаёт- ганлигидир. 1997 йилда юр- тингиз билан ҳамкорлигимиз янада чуқурлашаверсин, де- ган истаймиз бор.

Очил ҲАЗРАТОВ суҳбатлашди.

Абу Райхон Беруний номидаги Тошкент давлат техника университети- нинг электроника-автоматика ва ҳисоблаш техникаси факультетининг электроника физикаси ва микроэлектроника асбоблари кафедраси жамоаси физика-математика фанлари доктори, профессор, Беруний мукофоти соҳибдори, Нью-Йорк фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси, кўш кўрмалари бўйича республикада етакчи мутахассис ҳисобланган Мухаммадқабир Баҳодирхонов раҳбарлиги- да талабаларга малакаи сабоқ бериш билан бирга кафедра таърихоналарида кўш қувват манбаларининг янги нусхаларини яратиш борасида ҳам ишлатишлар олиб бормоқда. Халқ ҳўжа- ларининг турли соҳаларида ва турмушда керакли бўлиши кўш қувват манбалари (кўш бата- реяларини) яратмоқда.

Профессор М. С. Баҳодирхонов биз билан суҳбатда кўйидагиларни сўзлаб берди:

— Кафедра жамоаси 1997 йилда ҳам керак- ли ишлаш параметритга эга бўлган, қулай кўш электр станцияларини яратиш, турли мақсад- ларда ишлатиладиган кремний монокристал- ларини замонавий ўстириш усулларини тако- миллаштириш ва таъриба санат технология-

ларни ҳар томонлама етук қилиб тайёрлаш ниятимиздир. Кўш батареяларини халқ ҳў- жалитининг барча соҳалари бўйича татбиқ қи- лиш ва республика вилоятларидаги унга бўл- ган талабларни чуқур ўрганish асосида бу ўта долзарб масалани ривожланган мамлакатлар ка- торига ҳал қилишга киришиш керак.

Ҳозирнинг ўзидаёқ бизнинг кафедрамиз қо- шидagi таърихоналаримизда ишлаб чиқа- рилган маҳсулотларга республикамиз ўқув юр- тлари ва қорхоналаридан буюртмалар бор. Шунинг айтиш ҳам керакки, республикада фақат бизнинг кафедрамизда кўш элемент- лари яратиш, ишлатиш ва унинг физикаси, ўрганиш бўйича мутахассислар тайёрланади. Шунинг учун 1997-1998 йиллардан бошлаб ви- лоятлардаги университетлардаги электроника соҳасидаги иқтидорли талабаларни ўз хоҳи- шига кўра III ёки IV курсдан сўнг кафедрага тақдиф этиб, уларнинг етук мутахассис бўли- шига ёрдам бериш ниятимиз ҳам бор. Чунки кафедра илмий лабораториялари, ишлаб чи- қариш бўлиналари ва унинг Фанлар акаде- мияси ва ишлаб чиқариш билан алоқаси бу ишларни таъминлашга имконият беради.

Ишимиздаги ҳозирги вақтда ўз самарасини бераётган яна бир йўналиш бу — ўқув юр- тлари учун физика ва электроника мутахассис- ликлари бўйича хилма-хил асбоблар ва ҳар хил мавзулардан иборат кўргазмалар асбоблар, стендалар ва плакатлар тайёрлашдир. Шу билан бирга республикада биринчи марта физика ва электрониканинг ўта нозик ва чуқур қўниятиш- ларини яққол тасвир этувчи ва унинг барча алоҳидаликларини ўз ичига олган 10-12 ми- нутли компьютер графикаси ва анимациядан фойдаланилган овозли ўқув фильмлари ҳам тайёрланмоқда.

Ҳасан АБДУНАЗАРОВ.

Ўғил вояга етиб ошди, орадан бир қанча йил ўтиб набирали бўлишига нима етсин.

Қўшнинг тўнғич ўғлини чеккаси уйимиз тор, била- сиз, ахир ортиқча нарса ор- тиқча-да. Каравотни опаси уникига кирдим. Ота-бола чақалоқлар каравотини йи- гиш билан овора эканлар. Қуришдик, набира билан табрикларим ва:

— Ҳа, бобо, нима ҳа- қат, — дедим.

— Болани уй бозор деб бекорага айтишмаган, уйи- мизда чақалоқнинг ингаси янграши билан мана кўриб турибсиз, кўл-қўлга тегмай қолди. Биз ота-бола бир соатдан бери шу каравотни йиғиб ўрнатолмаётимиз. Ха- барингиз бор, кўданига на- бирасини кўриш насиб эт- мади. Хотини кўда «Аздор- миз, яқин ўртада бешик тўйи қилолмаймиз, қовур- доқ баҳона набирамга атал- ганларини олиб келдик» деб бешик, каравот ташлаб ке- тишди. Каравотнинг нима кераги бор эди, бешикнинг ўзи зарур бўлганидан май- ли эди, деб каравотни ўра- мидан очмай қайтариб ю- бормоқчи бўлдим, бир

оқсоқоллари тўйларимизни кам харж қилиб ихчамлаш- тиришимиз деб кўп гапириша- ди-да.

— Гапиришди-ю, тўйлар- ни бир кунда ўтказаямиз, кўёв томондан маҳаллага ош

Милоҳаза

БАХТ САРПО БИПАН ЎПЧАНАДИМИ?

доқ кунигача ўрнатиб, яса- тиб қўйсиналар, ахир кўдам ясагиллиқ ҳолда кўриши ке- рак каравотни, дебдилар.

— Ҳа, мана шунақанги кўз-кўз қилишлар қолмади- қолмади-да.

— Келин, қовурдоқ билан болалар аравачасини олиб келмасанглар бўлмайди, акамга айтинг «Антошка»- сиздан оленилар, дебди, мен ке- линни койган бўлдим ва аравачини йўққа чиқардим. Набирамиз аравачада сайр қиладиган бўлгунга қадар ўзимиз бир амалини қилар- миз, дедим. Ахир маҳалла

беришлар йўқ, дейишдан бошқага ўтишмайди. Сарпо- суруглари айтмайсизми? Ҳали қилинадиган ишлар кўпга ўхшайди, бу борада маҳалла хотин-қизлар кеңга- ши зиммасида катта масъу- лият юкланганини сезишлар- ни керак. Демокчмакни, яқингинада келинларнинг никоҳ тўйлари куниди кия- диган кийимлари тўғрисида кўп гаплар бўлиб, унда мил- лий кийимларимиз кийили- ши ҳақида жуда яхши, ҳақи- қий тақдир ва маслаҳатлар бўлган эди. Кейинги пайтда улар эътиборга олинмагандек

Халқимиз орасида «Одамлар етишмовчиликка чидашлари мумкин, аммо адолатсизликка чидай олмайдилар» деган гап юради. Бу ибратли гап Президентимиз томонидан ҳам эслатишга эришди. Айниқса пойтахтимизнинг Шайхонто- хур туманидаги «Оқлон» маҳалласи аҳолиси ҳаётида бу мақол яна бир бор ўз тасдиғини топган. Бунда маҳаллага Тошпўлат ота Алиматовнинг эл томони- дан оқсоқол этиб сайлангани воқеаси кўп эсланади.

Шаҳримиздаги халқларнинг ака- сарияти 1966 йили ташкилланган сўнг я- ни турар жой бинолари қурилиш на- тижасида барпо этилган. Аммо «Оқ- лон» маҳалласи иккинчи жаҳон уру- шидан ҳам аввал бор эди ва у кўн- га гўшалардан бири ҳисобланади. Шун- га кўра маҳалла аҳолисининг асосий қисми кўпни кўрган, меҳр-оқибатли, мўътабар инсонлардан иборат. «Оқ- лон» дея ном олгани ҳам бежиз бўл- маса керак, зеро «оқлон» форсча «оқиллар», «доншмандлар» маъноси- ни беради.

Сўнгги йилларда халқимиз ҳаёти- даги ўзгаришлардан бири кўнға анба- наларимиз бўлган маҳаллалар фаоли- тини такомиллаштиришга ҳукумати- миз томонидан жиждий эътибор қа- ратилаётгани бўлди. Бу ҳол маҳалла- ларга бошчилик қилувчилар зимма- сига катта масъулият юклади. Аммо бу юкни кимдир кўтарди, кимнинг- дир кучи етмади. Шунга кўра замо- нанинг ўзи маҳалла раҳбарларини са- ралаб қўйди. Оқсоқолликни фақат мансаб дея тушунган айримлар ўрни- га халқ ироласига кўра эл учун ёниб яшайдиган одамлар маҳаллаларга етак- чилик қила бошлашди. Бу ҳол оқсон- ликларни ҳам четлаб ўтмади.

... Ушанда одамлар орасида гап тар- қали, эмишки кам таъминланган ой- лалар, ёлғиз кексалар, бева-бечоралар- га берилиши лозим бўлган пулнинг бир қисми ноқўноқнинг йўл билан сарф бўлаётди. Тафтиш ишлари ми- шининг ҳақиқат эканини тасдиқла- ди. Оқсоқол ўзгаришдан бўлди. Ҳа, халқ ҳақмасига чидаши мумкин, аммо ноҳақликка чидамайди. Кўп- чилик маслаҳатлашиб, оқсоқолликка маҳалланг 30 йиллик фаоли, 80 ёшга яқинлашиб қолган Тошпўлат ота Али-

матовни маъқул қўришди.

«Ешита эмас, ишига қара» деган гап- рост. Кексайиб қолганлигини, шунинг учун ташкилий ишлар уни тез- ликтириб қўйишини қанчалар баҳона

ИШОНЧНИ ОҚЛАГАН ОҚСОҚОЛ

қилмасин одамлар Тошпўлат отанинг ҳали бақувват эканини, кўпчиликл у- га ишонишини билдириб, уни оқсо- қолликка сайлашди. Бунда эҳти- мол Тошпўлат отанинг узоқ йиллар ҳуқуқ- ни муҳофаза қилиш органларида иш- лагани, ноҳақликка асло чидай олмас- тиги, оиласи ҳам маҳаллага энг на- муналилар қаторига кириши ҳисобга олинганлидир.

Кўпчилиكنинг бошини қовуштириб ишлаш, турлича феъл-атвордаги одам- одамларнинг дардини англаб, унга дар- мон бўлиш ҳар қандай раҳбарнинг бур- чидир.

Маҳалланг янги оқсоқоли ишни ўз маслаҳатчилари билан аҳолининг моддий ёрдамга муҳтож қатламни қайта ўрганишдан бошлади. Натижа аввалгиларидан бошқачароқ чиқди. Қолаверса ўзбекчилик, гурурли халқ- миз, ҳеч ким мен муҳтожман, демайди. Шулар ҳисобга олиниб, моддий ёр- дамга ҳақиқий муҳтожлар аниқланди,

ларга маъқул бўладиган гап айтиш осон эмас. Тошпўлат отанинг кўпни кўрган, одамлар орасида кўп йиллар ишлагани янги лавозимда кўп келди. Ҳаёт тажрибаларидан шундай хулоса- га келишди, одамларга раҳбарлик қи- лишда иккита нарсага қатъий амал қи- лиш керак экан. Биринчиси, адолат мезонларидан сира оғишмаслик, чун- ки ҳар қандай қинғирликнинг бир кун бўлмаса бир кун албатта мисл чиқади, элли эса алдаб бўлмайди. Иккинчиси,

иш юришиб кетди. Шулар билан бир қар- тора аҳолининг умумий муаммолари ҳал этила бошланди. Дастлаб сўнгги пайтлар- да кизмат кўрсатиш ишдан чиққан 27-ав- тобус фаолиятида тартиб ўрнатилди. Аҳо- ли талаби ҳисобга олиниб, маъийи хиз- мат шохбаси бироз кенгайтирилди. Ҳа- шар йўли билан тиббий ёрдам кўрсатиш хонаси очилди. Бу ҳам маҳалланг ўзиди истиқомат қилувчи шифокорлар бирикти- рилди. Маҳалла болалари ўқийдиган 141- мактаб маъмурияти билан алоқалар мус- таҳкамланди.

Ўтган йилнинг май-июнь ойлари рес- публикамиз маҳаллалари фаолиятида бўл- гани каби «Оқлон» маҳалласи ҳаётида ҳам масъулиятли дэмлар бўлди. Фуқароларни- нг ўзини ўзи бошқариш органларига ўтқа- зилган сайловлар демократия тамойилла- рига асосланганини халқ қўриб, билиб тур- ди. Маҳалла оқсоқоллигига сайлашда ном- эодларнинг адолатпарварлиги, сиёсий би- лимдонлиги асосий мезон бўлди. Оқ- сонликлар ҳам ўз оқсоқоллари Тошпў- лат ота Алиматовни яхши билганликлари, унга ўзларига ишонгандек ишонганлари са- бабли уни иккинчи муддатга маҳалла етак- чилигига бир овоздан сайлашди. Ўтган йи- лнинг охирида Президентимизнинг «Бола- ли оилаларни давлат томонидан қўллаб- қувватлашни янада кучайтириш тўғриси- да»ги Фармони бўйича маҳаллада бошлар юборилган ишлар оқсонликлар ўзларига раҳбар сайлашда алашмаганликларини яна бир бор тасдиқлади.

Кеча Тошпўлат ота ҳаётида унутилмас ва ҳажжонли кун бўлди. Ўзининг оидли- ги, қўноқчилик билан эл ишончини қоз- онган «Оқлон» маҳалласи оқсоқолини 80 ёшга тўлгани муносабати билан ёр-биро- дарлари, узоқ-яқинлари, маҳалланг кат- та кичиги, демаски эл самийи қўтлади. Унинг эл хизматига ҳормай-тоғмай юри- ши, яна ўз йиллар умр қўришга тилак- лар айтилди.

Абдумалик АБДУРАХМОНОВ.

СУРАТДА: «Оқлон» маҳалласи оқсоқоли Тошпўлат ота Алиматов (ўртада) фаоллар билан навбатдаги ишлар ҳўсусида маслаҳат- лашмоқда.

Рашид Галиев ошган суратлар.

олдида ҳам муҳим вазифалигича турибди.

— Баъзан қудуқларимизни қўрмаганга олиб ёки атайлаб устидан асфальт, тупроқ, шағал ётқизади- лар. Айрим ҳолларда қудуқ мавжуд жойда руҳсатсиз авто- сарой (гараж) ўрнатилди, бог барпо этилади, — дейди Мирёдгор ака. — Бир қарашда бу зиёсиздек, аммо қудуқни очишга тўғри келганда, муаммолари- миз, юмушларини янаям кўпайиб кетади. У ерга экскаватор, техника олиб кириш мушкуллашади. Шундай маҳаллалар, қўпқаватли уйларда яшовчи фу- қаролар ҳам борки, қудуқ ичига ҳар хил чиқинди- ларни ташлайдилар, унинг устига ёмғир, ариқ суви оқизади. Оқибатда меъёрида ишлатган сув тар- моқларига оғирлик тушиб, ўша ерда оқава сувлар тошади. Ҳар бир қудуқ олгига ўрнатган белгимизга ҳам эътибор бермайдиганлар ҳам бор. Эгасизлик, ҳў- жасизлик каби иллатлар кўпроқ юқори қаватли уйлар-

га маҳаллаларга сув тармоқлари ўрнатдик. Масалан, Жонибеков (Мирзо Уллубек тумани), «Олтинқўл» (Ми- робол тумани), «Ун иккинчи» (Ҳамза тумани), Наза- рова (Ҳамза тумани), «Янгибод» (Шайхонтохур тумани) маҳаллаларида янги каналлаштарлар ўрнатдик. Дар- воқе, биз буюртма эмас, балки ўз дастурийми бўйича иш юратамиз. Яъни мавжуд қурилиш ашёлари, ақин атрофдаги сув тармоқларининг аҳоли, тозалаш иш- шоғларининг шароити ва ҳўқозалар тўла ҳисобга оли- нади. Ҳар йили мавжуд сув тармоқлари 5-7 фоиз ян- тилиниб турибди.

— Мазкур тармоқда ишловчи ишчи-мутахассисларга қандай шароитлар яратилган?

— Бошқармада жами 800 нафардан ортиқ киши ишлайди. Бизга мутахассислар ирригация, техника ва шунга ўхшаш институтлардан келишади. Ўтган йили жами 240 нафар кишини ишга қабул қилган бўлсак, ярмидан кўпи ишни давом эттиряпти. Бу биз учун яхши кўрсаткич. Демак, ишдан қониқиб ҳўсал қи- лишган. Маошлари (албатта мутахассисларники) 3000 сўмдан 5500 сўмгача қилиб белгиланган. Бундан таш- қари бажарган иш қўлами, вақти ва ҳўқозалар ҳам ҳисобга олинади. Ишимиз 12 соатлик. Яъни олдидроқ қилиб айтганда, бир кун ишлаб, икки кун дам олади. Аёлларга иш вақти бир соатга камайтирилган.

— Ўзини бундай фидойи ишларга, юмушларга ба- гишлаган мутахассисларингиз билан таъинитириб ўтсан- гиз.

— Аслида уларнинг ҳар бири ўз ишига муқар, талаб- чан. Шундайлардан бири Акмал Йўлдошев. Яна бошқар- мизда фидойилик кўрсатётган Мавзур Орифжоновни, туманларда раҳбарлик қилаётган Владимир Асанов, Акмал Йўлдошевнинг укаси Аскар Йўлдошев, Геннадий Таба- ковлар мутахассисларимиздир. Хуллас, бизнинг хизмати- миз ҳам «тез ёрдам» хизматига ўхшайди. Пайло бўлган муаммолари жойида ҳўл этмасангиз, «бемор» қувурни иси- гила «даволамасангиз», кейин кеч бўлади. Ҳар бир мута- хассисимиз бу муҳим вазифаларини жуда яхши тушунади.

Ҳа, шаҳар «санитар»лари ҳамма эл хизматида, арло- гича. Зеро, ниятлари ҳам олий.

— Янги 1997 йилда қилиш режаларингиз бор?

— Ҳозирда 9 та бўлган таъмирлаш-тиклаш хизматини янги йилда 11 тага етказишимиз керак. Яъни ҳар бир туманда таъмирлаш-тиклаш хизмати бўлишига эришишимиз керак. Шунда таъмирлаш-тиклаш ишлари бирмунча маромига тушади...

«Маҳалла» дастури бўйича барча маҳалла, қўпқаватли уйлар, янги қурилатган ишоотлар тўла сув қувурла- ри билан таъминланади. Демакки, шаҳар «санитар»ла- рининг юмушлари янада кўпайди. Бора-бора бошқар- ма хизматлари замонавий талаблар асосида шаклла- ниб, эл хизматида камарбаста бўлиб бораверади.

Зойр ТУРСУНОВ.

Санъат сирли

МАДАНИЙ ҲАМКОРЛИК ҚИРРАПАРИ

Ўзбекистон ва Корея ўртасидаги иқтисодий ҳамкорлик қато- рида маданий алоқалар ҳам тобора мустаҳкамланиб бормоқда. Анишер Навоий номидаги ўзбек давлат академик Катта теат- рининг муҳташам томоша залида «Ўзбек-корей дўстлиги» муси- қий кечаси бўлиб ўтди. Ушбу халқара маданий-мусиқий анжу- мында «Янги йил йўли» номли корейе фольклор маданий клуби ва Муқимий номли мусиқали театрининг ижодий жамоаси ўзла- рининг фольклор-этнографик концерт дастурларини муваффа- қият билан намойиш этидилар.

Анжуманда сўзга чиққан «Янги йил йўли» маданий клуби- нинг директори, Сеул шаҳар университетги профессори Хан Мён Хи Корея ва Ўзбекистон мамлакатларининг географик ўрни жи- ҳатдан бир-бирларидан олганда жойлашган бўлсаларда, тарих ва маданий жабҳаларда улар ўртасида иқтин муштарақлик бор экан- лигини айтиб ўтди.

Мусиқий кетлада корейлик меҳмонлар, корейе жамоатчилиги ва Ўзбекистон Республикасини Маданий ишлари вазирлиги масъ- ул хўлимлари иштирок этидилар.

Абдурашид АБДУЛЛАЕВ.

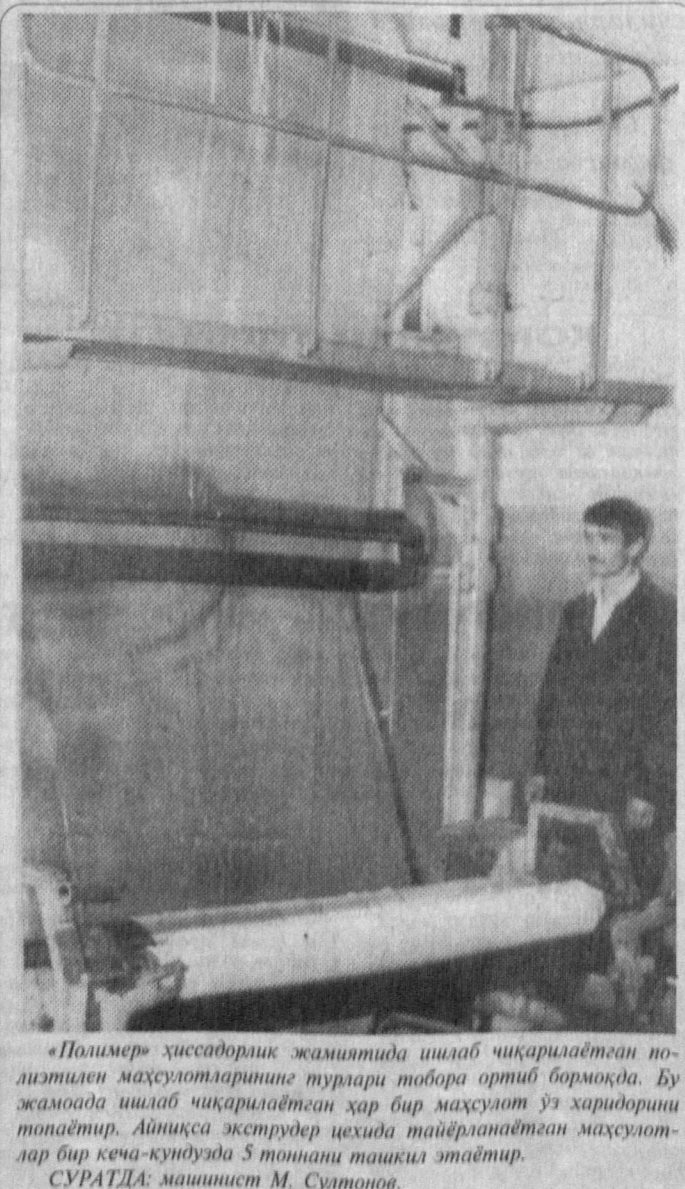
СИРЛИ КУЙЛАР ОҒУШИДА

Мухтор Ашрафий номидаги Тошкент Давлат консервато- риясида талабалар ўртасида олиб борилаётган ишлар ўз ку- ламини моҳияти билан эъти- борга молик.

Миллий мусиқаларимиздан «Бузурук», «Рост макоми», «На- во», «Дугоҳ», «Сегоҳ», «Ироқ» каби унлаб куйларнинг сирли садоларини эшитиб кимнинг қалби тўққиланмайди, дей- сиз? Уларни ёшларга ўргатиш учун бу даргоҳда талантина ишлар амалга оширилмоқда.

Яқинда консерваторияда «Сирли куйлар оғушида» ном-

Фотима ЖУМАЕВА.

«Полимер» ҳисдорлик жамиятида ишлаб чиқарилаётган по- лизимлан маҳсулотларининг турлари тобора ортиб бормоқда. Бу жамияда ишлаб чиқарилаётган ҳар бир маҳсулот ўз хараидорини топаётди. Айниқса экспортёр иехида тайёрланаётган маҳсулот- лар бир кеча-кундузда 5 тонналик саноқли эстапир.

СУРАТДА: машинист М. Сутонов.

XIX асрда Қўқонда бадиий адабиёт билан бир қаторда тарихнавислик ҳам анча тараққий этган. Бу даврда маҳаллий муаллифлар томонидан Қўқон хонлиги тарихига оид бир неча асарлар яратилган.

Мирзоалим Мушрифнинг «Ансоб ус-салотин ва таворих ул-хавоқин» («Султонлар насаблари ва ҳоқонлар тарихлари») номидаги асари шундай асарлардан биридир. Бу асарнинг учта қўлёзма нусхаси мавжуд бўлиб, улар Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Беруний номидаги Шарқшунослик институтидан сақланади. Филология фанлари доктори, профессор Акбар Матқозиев ва илмий ходим Муҳаббат Усмоновалар ушбу асарни нашрга тайёрладилар. Яқинда Фафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти уни «Қўқон хонлиги тарихи» номи билан 10 минг нусхада чоп этди.

Тарихчи ва шоир Мирзоалим Мушрифнинг бу асарида XIX аср Қўқон хонлигида рўй берган ижтимоий-сиёсий воқеалар баён қилинган. Асар кичик муқаддима билан бошланган. Сўнг «Олтин бешик» воқеаси тасвирланган. Бундан кейин Норбутабийдан бошлаб то Худоберхонгача бўлган Қўқон хонлари тарихи ҳикоя қилинган.

Асарда дастлаб Олимхон, Умархон, Муҳаммадалихонларнинг шахси, хонлик мансабни эгаллашлари, олиб борган ишлари ҳақида мухтасар маълумот берилган. «Ансоб ус-салотин...» да Қўқон хонлигининг Шералихон даври бирмунча кенг ёритилган. 1842-1845 йиллар давомида юз берган воқеалар, мангитлар билан олиб борилган ўзаро урушлар, жангужадаллар тула-туқис тасвирланган. Мусулмонқулнинг ҳукматини ўз қўлига олиши воқеалари атрофида кўрсатилган.

Маълумки, Қўқон хонлиги тарихида Худоберхон ҳукмронлик қилган давр алоҳида ўрин

олинган. Ҳазрат Соҳибзода эшон, шайхулислом Валихон тура, шайхулислом Сулаймонхожа, эшон Халифа Сафо, Нормухаммад қўшбеги, Мулла Исо алийё, Олимбек долхоҳ, Отабек нойиб, Азимбой қўшбеги, Тантрикул шиговул, Абдурахмон офтобачи, Ўтамбой қўшбеги, Бойбутабий, Мухаммад Шариф оталиқ, Мухаммадёр мингоши, Қаноатшоҳ, Султонмуродбек сингариларнинг номлари шулар жумласидандир.

Ўрни келганда шунини айтиб ўтиш жоизки, юқорида зикр қилинган шахслар номларининг

Қитоб — офтоб

МУШРИФНИНГ НОЁБ АСАРИ

тутали. Унинг хонлиқни бошқарган даври 1845-1858, 1862-1863, 1866-1875-йилларга тўғри келади. «Ансоб ус-салотин...» да Худоберхоннинг биринчи, иккинчи, учинчи ҳукмронлиги вақтидаги сарой аҳволоти, мамлакатдаги ижтимоий-сиёсий аҳвол анча мукаммал баён этилган.

Асарда XIX асрда қурилган масжид, мадрасалар, саройлар, бозорлар, қазилган ариқлар ҳақида ҳам баъзи маълумотлар қайд қилинган. Умархон даврида бунёд этилган Қўқон шаҳридаги Жомеъ масжидининг Худоберхон томонидан қайта таъмирланганлиги тўғрисида муарриф баътафсил ёзди.

Асарда Қўқон хонлигида муҳим мақога эга бўлган қўшбал тарихий шахслар номлари тилга

баъзилари Фарғона vodiysi жой номлари тизимида сақланиб қолган. Жумладан, Англихон вилоятининг Олтинқул туманидаги Офтобачиқе қишлоғи Абдурахмон офтобачи номи билан аталган. Шаҳрихон туманидаги Авлиёқе топоними Худоберхоннинг ишончли қишлоқлардан энг яқин маслаларидан бўлиши Мулла Исо алийё номига алоқадор. Балиқчи туманидаги Султонмуродбек қишлоғининг номланishi Мариқлон ҳокими Султонмуродбек номи асос бўлиб хизмат қилган. Шунингдек, XX асрнинг 30-йилларида Қўқон шаҳрида Валихон тура, Халифа Сафо, Азимбой қўшбеги, Машариф оталиқ, Ўтамбой қўшбеги, Бойбута деб аталувчи маҳаллар бўлган.

Мирзоалим Мушрифнинг

мансаб ва мавқеи инфодаловчи сўзлардир.

Бундан ташқари, ушбу асарда маълум воқеаларга боғлиқ ҳолда Қўқон хонлиги ҳудудидаги қўшбал жой номлари қайд этиб ўтилган. Бутунги кунда уларнинг баъзилари товуш жиҳатидан айрим ўзгаришларга учраган. Чунинчи, Шаҳрихон номининг ҳозирда Шайдон, Чинос номини — Чиноз, Ҳашит номини — Ашт, Кубо номини — Кува, Арабон номини Аравон, Хуррамсарой номини — Гурумсарой, Гурттепа номини — Гуртепа, Ёбу номини — Ев, Ўзганд номини — Ўзган, Бойбутаининг кўприги номини — Бойтакўприқ тарзида айтилиши ва ёзилиши фикримиз далилидир.

«Ансоб ус-салотин...»нинг сў-

нгти қисмларида Қўқон хонлигининг Россия томонидан босиб олинishi ва унинг реакцион моҳияти аниқ ва тўғри ифода қилиб берилган. Бунда муаллиф ўзи қўрган ва шўҳид бўлган воқеаларни бирма-бир қаламга олган. Муаррих Россия истилоси ва унинг оғир ва муҳиш оқибатларини, халқимизнинг қора қисматини асарда рўй-ро-ст тасвирлаган. Россия истилоси туфайли мамлакатда «дин ислом ривожига путур етганлиги, шарият хор, аҳли дин, мусулмон бандаларининг дили қабоб бўлганлиги»ни қуйиб, ачиниб ёзган.

«Ансоб ус-салотин...»дан асар муаллифининг «Дариннома, «Мушриф», «Видонома», «Дўстлар» каби бир неча шёр ва газаллари ўрин олган. Табиийки, бу шёр ва газаллар асарда баён қилинган воқеалар мазмунини бойитиш, тўлаириш учун хизмат қилган.

Хуллас, Мирзоалим Мушрифнинг «Ансоб ус-салотин ва таворих ул-хавоқин» («Султонлар насаблари ва ҳоқонлар тарихлари») асари Қўқон хонлиги тарихини ўрганишда гоҳи қимматли манба бўлиб ҳисобланади. Мазкур асар XIX аср ўзбек адабиёти тарихи, ўзбек тили тарихини ўрганишда ҳам муҳим аҳамият касб этди.

Носиржон ОХУНОВ,
Муқимий номи Қўқон
Давлат педагогика институти
ўзбек тилишунослиги кафедраси
доценти.

Антенналар билан даракхтар. Исконининг ҳаётда ўз ўрни, ўз вазифаси бор. Антенналар нур манбаи, тасвир манбаи бўлса, даракхтар тириклик манбаидир.

Инсон умрининг сир-асрорлари

УЗОҚ ЯШАШ НИМАЛАРГА БОҒЛИҚ?

Узоқ умр кўриш сиринсониятни қадим-қадимдан ўйлаб-тариб келган ва унинг йўллари изланган. Азалади соғлом ва бақувват бўлиш билан бирга кўн яшаш мақсадида халқ табибатида кенг фойдаланилганиса зувох бўласиз.

Хусусан навқиронлик воситалари бўлмиш «оби зам-зам», «сеҳрли Усмонлик», «муқаддас сув», «боқийлик элексири», «ишартируви» каби омиллар бежиз пайдо бўлмаган. Биров унчалик маълум бўлмаган Усмонлик томирини қайнатиб ичиш билан яшармоқчи бўлса, яна биров аллақандай таомларни истеъмол қилиш билан бир умр навқиронлигини сақламоқчи истаган. Узоқ яшаш орузи онгиздан-онгизга ўтиб, асрлар оша афсоналарга айланиб қолган.

Қадимги эртақлардан бирида шундай ҳикоя қилинади. 80 ёшга кирган бир чол ўтин териб чарчагач, ҳордиқ чиқармоқ учун кўм-кўк булоқ сувидан ичади. Отаҳон шў захотиёқ ёш йигит қиёфасига қиради. Уйга қайтиб, бўлиб ўтган воқеани кампирга айтиди. Кампир ҳам ёш бўлишга ошқиб, булоқ сувидан кўпроқ истеъмол қилгани бос буйи етган қиз ўрнига чақалоққа айланиб қолади.

Улуғ ҳакам Букрот ва унинг шогирдлари табиий ноз-неъматлардан оқилона фойдаланишни узоқ умр гарови деб билишган. Қадимги Хиндистонда кўп яшаш учун йўлбарсининг пушт безлари, ёш молнинг жинсий аъзолари, Хитойда аёллар сутти, кийик, шёр ва бошқа ёввойи ҳайвонларнинг тана безларини истеъмол қилиш одат бўлган. Шунингдек, ўрта асрларда ёш болалар қони ишартируви восита саналган. Шу бос амалдор ва зодагонлар гўлаклар умрига зомин бўлишган. Франция қироли Людовик XI ҳаётини узайтириш мақсадида болалар ва қизларнинг нафасини ўз ичига ютиб ором олган. Уша келса ошқозонни бот-бот тозаллаб туриш, томирдан қон олдириш узоқ яшашнинг омилли ҳисобланарди. Бу ақидата амал қилган Людовик XIII ҳам умрини узайтиришни хуш кўриб, ўн ой мобайнида 215 марта ич сурадиган дори ичиб, 210 бор ичкаларини ювириган. Устига-устак 47 маротиба қон олдириган. Афсуски, бу хатти-ҳаракатнинг нафи тегмади. Унинг умри узайиш ўрнига ҳаёти хавф остида қолди.

Ўрта аср кимёгарлари одамни ёшартириш ва узоқ умр кўриш муаммосини ҳал этишга астойдил ўринишди. Швейцариялик шифокор Парасельс «боқийлик тоши» деб ном олган нарсани ихтиро этди. У таҳминан инсонга 600 йил яшаш имконини бераркан. «Боқийлик тошининг довриги тезда бутун дунёга ёйилди. Шуниси қизиқки, 600 йил умр кўришга даъват этган ихтирочининг ўзи 48 ёшида оламдан ўтган.

Қанча умр кўриш кўп жихатдан инсоннинг ўзига боғлиқ. Абу Али Ибн Сино узоқ яшаш хусусида фикр юритиб, феъл-атворнинг ҳомшоқ, вазмин бўлиши, ўз вақтида овқатланиш, озода юриш ва танани ортиқча нарсалардан тозаллаб туриш, қалди-қоматини тўғри тутиш, бурун орқали нафас олиш, кийимнинг тананга мослиги, жисмоний ҳалда руҳий ҳаракатларнинг бир-бирига уйғунлиги, тўйиб ушлаш ва ўзини тетик тутишга алоҳида эътибор беришни уқтирган эди. Буёқ табибнинг бундан минг йил муқаддам айтган фикрлари бутунги кунда ҳам ўз маъносини йўқотгани йўқ.

Ҳаётда ким узоқ яшашни истамайди? Умрбод навқирон бўлиб юриш омиллари борми? Албатта йўқ эмас. Гузал табиат, шифобахш гиёҳ, кенг ва озода уй, меҳрибон аёл, солиқ дўст, жисмоний меҳнат, меҳр-оқибатли қариндош, аҳли жамоа, адолатли жамият, шунингдек, инсоннинг руҳий олами ҳамда ички ва ташқи омилларига ҳам боғлиқдир. Серҳаракат киши ҳаммаша соғлом ва бақувват бўлади. Нимжон, иңюқ, дангаса, захматни хуш кўрмайдиганлар жаҳддор ва бадфеъл бўлишиб, узоқ умр кўриш бахтидан маҳрумдирлар. Узоқ умр кечирганларнинг бирчаси ишта жароғатли, гайратли, кўрқмас, қувноқ ва хушчақпақ, одамхон, софдил инсон бўлишган. Бунини айни пайтдаги ҳаётимиз ва тажрибаларимиз яққол кўрсатиб турибди.

Иzzат АХМЕДОВ.

Одатда биз ишлайдиган аёллар ҳар доим вақтимиз етмаётганидан шикоят қиламиз. Ҳар доим ҳам зарурий буюм сотиб олмайдик, дам олиш кунлари уй ишлари қалашиб кетади ва кун охирида чарчоқдан силалаш кўрилади. Лекин шундай аёллар ҳам борки, улар ўз вақтини тўғри тақсимлаб, бошқачароқ ва бемақдор яшашни йўлга қўйиб олган. Уларнинг тажрибаси асосида қуйидаги маслаҳатларни берамиз.

Социал психологларнинг фикрича:

- Аввал олдидадан бошланг. Шифонери қаранг, у ерда сиз энди умуман фойдаланмайдиган чойнақ, сочик, дастурхон ва бошқа майда-чуйдаларни олинг, ошхонангиздан ҳам оз бўлса-да, чанг бостган кераксиз, қанча вақтдан буён фойдаланмаётган эски анжомларни йигиб олинг. Бундай буюмларни танишлар ёки қўшниларга тарқатиб юбoring.
- Ортиқча лаш-луш йиғишга одалланманг. Баъзилар «ҳар эҳтимолга қарши» деган усулни ёқтиради (эски журнал, газета, картон, конверт, арқонча, сиёҳсиз ручка, эски қалам ёки бўш пластик идишларча йиғишад). Уларнинг икки-учтасини олиб, қолганини ташлаб юбoring.
- Хонадонингизда доим озодаликни сақланг. Ўшанда уй йиғиштиришга оладатидан камроқ вақт кетаси. Кийимин-

Аёллар, сизлар учун

ВАҚТИНГИЗ БЕМАҚОЛМИ?

ёки шу йилдан бошлаб қандай қилиб
ортиқча ишлардан қутулиш мумкин

гизни оладатидан бир кун кўпроқ кийинг. Ҳар кун кири ювишга одалланманг.

- Янги буюм сотиб олдингизми, жуذا эскисини ушлаб ўтирманг. Қитоб жавонига янгисини жойлаштириш, кийимлар тахламга янги қўйлакини, бола ўйинчоқлари қутисига янгисини тикиш оқибатида шунча нарса қўпаядики шкаф эшигини ёппомай, қутини ўрнидан силжитолмай қоласиз.
- «Йўқ» дейишга ҳам ўрганинг. Агар сизга унча керак бўлмаган машғулот билан шуғулланишни тақлиф этилса ёки сўралмган ёрдам кўрсатишмоқчи бўлишса қўнғилчанлик қилмай, ёқимли, лекин қатъий оҳангда «Раҳмат, мени бу қизиқтирмайди» деб қўй қолинг.
- Телевизорни камроқ кўринг. У асосий вақтингизни олиб қўйиш мумкин. Бундан ташқари турли рекламалар туфайли кўп нарса харид қилгингиз келиб қолади. Бизнингча фойдаланишга унча зарур бўлмаган бир қисм молларсиз ҳам яшаса бўлади. Реклама қилинган мол ҳар доим ҳам сифатли бўлавермайди.
- Шифонеридаги ўз кийимларингизга назар ташланг. Улар доим молада бўлган костюмлардан иборат бўлиши керак. Агар йил давомида устингизга илмаган бирон кийим бўлса ундан бутунлай воз кечинг. Ортиқча нарсадан қутуласиз.
- Таклифни рад эта билинг. Айтишларича, эркин одам турлича бесабаб (масалан тушилик ёки кечки овқатга) таклифларни рад эта билиши керак. Лекин қўнғилча бировни хафа қилиб қўйишдан чўчибми ёки бошқа меҳмондорчиликка чакирмай қўяди лебми бундай қилолмайсиз. Бунақа фикрларни четлаб ўтинг. Чунки ўзингиз ҳам бирор кимса таклифингизга рози бўлмагани учун у билан узилишиб кетмагансизку.

Энг асосийсини ёдда тутиш, гап ҳаётда бошқа фойдаси бўлмайдиган ва ортиқча вақт талаб қиладиган ишар-чизлар ҳақида кетди. Вақт эса сиз учун нақадар қимматли бўлган ҳаётингиздир.

Фарида ТОЖИБОВА.

ЯНГИ ДАЛИЛЛАР

Спорт билан шуғулланиш соғлиқнинг гарови эканлиги қўп тасдиқланган. Яқинда бир турох фин олимлари ўтказган тадқиқотлар бу фикрни янада аниқ илмий далиллар билан тасдиқлади. Маълум бўлишича, спорт билан фолт шуғулланмаган одамлар соғлом турмуш тарзини кечирувчиларга қараганда 10 марта кўпроқ ши-фокорта мурожаат қилишаркан. Бу албатта, жуذا қатта фарқ. Шунингдек, спортчилар бошқаларга нисбатан ўрта ҳисобда 10 йил узоқроқ умр кўрадилар. Қуйида кекса спортчилар эришган ютуқларига эътибор беринг-а.

Гамбурглик Вольтер Керн 100 метр масофага 18,6 сонияда ютуриб, 65 дақиқа ичда велосипедда 20 километр масофани босиб ўтиб ва 5 килограммлик ядронинг 6,89 метрга улоқтириб, олтин ишонни қўлга киритди. Моҳир

спортчининг ёши 88 да!

Спорт ила шуғулланмоқнинг хосияти шў эрур!

СУВ ОСТИДА... ҚИЛИБЗОЛЛИК

Икки нафар топагон фаранг йигитлари сув спортини яна бир янги тур билан бойитишга қа-

СОТИБ ОЛМАЙСИЗМИ?

Япон лойиҳачилари узоқ масофага юрвчи, дунёдаги энг узун лимузин автомобиллини яратдилар. Мўъжиза машина 11 жуфт гилдиракка эга, салоида эса 50 та қулай курсилар ўрнатилган. Шунингдек, йўлда тамадди қилиш учун буфет ва оёқни бема-

ги айнан шу масофага тенг. Бу ўлчов қайдан келиб чиққан ўзи? Афсонада айтилишича, тенгсиз паҳлавон Геракл бир нафас билан худди шунча масофани босиб ўтар экан.

БЎЙДОРПАРГА ОСОН ЭМАС...

Дунёда энг баянд бўйли одам ким, биласизми? Португалия пойтахти Лиссабон шаҳрида яшовчи Габриэл Монжәне ушбу номига муносиб киши бўлиб, унинг бўйи салкам 2,5 метр келади. Оғирлиги ҳам чакки эмас — 150 килограмм. Шундай бўй бўлгани яхшими-ёмонми? Иккаласи ҳам. Фақатгина у доимо автобусда юришга мажбур. Енгил машинада юришни эса тасаввур ҳам қилолмайди. Бунинг учун, чақалоқ она қорнида қандай ётса, худди шундай букнаниши керак эмаси.

Бахтиёр ХАЙДАРОВ
тайёрлади.

Турфа опам

дол узатиб ётса бўладиган 4 та диван-ўриндиқ ҳам бор.

БИР НАФАСДА

«Стадион» атамаси юнонча «стадий» сўзидан олинган бўлиб, у антик даврда ролпа-роса 192,27 метр масофа ўлчовини билдирган. Қадим Юнонistonдаги Олимпияда ўйинлари ўтказиладиган, Олимпия деган манзилда югуриш йўлакчасининг узунли-

Саховат

БОЛАПАРГА СОВГАЛАР

рамонлари билан учрашган ҳолда қувноқ ва қизиқарли саргузаштларнинг нафақат гувоҳи, балки иштирокчисига ҳам айланадилар.

Шунингдек, дастурда тумандаги «Феруза» номи маданият уйи жамоаси ҳам ўз куй-қўшиқлари билан қатнашдилар. Тадбир сўнггида болажонларга туман ҳокимлиги томонидан хайрия совғалари

тарқатилди. Ушбу байрам тадбири Мирзо Улуғбек тумани ҳокимлиги томонидан Успенский номи махсус мактаб-интернат ҳамкорлигида ўтказилди.

Оқила РАИМОВА.
СУРАТДА: мактаб-интернатда ўтказилган байрам тадбирдан лавҳалар.

Рашид Галиев олган сураатлар.

Мана бир неча кундирки, Тошкент Давлат консерваторияси қошидаги В. А. Успенский номидаги ўрта махсус мактаб-интернати залида арча байрами томошалари бўлиб ўтмоқда.

Унга Мирзо Улуғбек туманида истиқомат қилувчи кам таъминланган оила-ларнинг фарзандлари, болалар уйлари, мактаб-интернатла-

ри, ногирон болалар масканларида тарбияланаётган, саломатлиги заиф болажонлар ҳамда мактаб ўқувчилари таклиф этилган. Байрам дастурини Андрей Киданов тузиб, мусикаларини Алишер Икромов ёзган. Шу кунни болажонлар гўзал арча атрофида Қорбоб ва Қоркиз ҳамроҳлигида гаройиб эртақлар оламига саёҳат қиладилар. Бир қанча эртақ қаҳ-

— Бу операцияга тайёргарлик вақтида бир неча бор итлар юрагида тадқиқот ўтказдим, — деб хотирлайди Бернард. — Кейин эса буйракни қўчириб ўтказиш устида ишлаб бошладим. Шунда ҳам дастлабки ми-жозим (Блек хоним) аёл киши бўлди. Тақдир тақозосига кўра унга қора танили эркак буйра-

дан чиққан эди. Лекин унинг соғлом юраги 54 ёшли эркак ҳаётини сақлаб қолди. Бернард ўз қўли билан қизга сунғий нафас олиш аппаратини уладди. Унинг юраги киелоруд таъсирлида яна 6 дақиқа қис-жозим (Блек хоним) аёл киши бўлди. Тақдир тақозосига кўра унга қора танили эркак буйра-

Ҳафати тақдирлар

МАШҲУР БЎЛИШИГА ИШОНМАГАН МАШҲУР

жорак операцияларини бажара бошлайди. У Африкада узоқ ва-қт биринчи ва агона юрак ши-фокори бўлиб ҳисобланди. Умуман олганда Бернардга ҳаётда жуذا кўп «биринчи» бўлиш насиб этган. 1959 йили Кристиан ўз фаолиятида би-ринчи бор юрак операциясини ўтказди. Бемор кичкина Жоун Пик исмли қизалоқ эди. (Ўтган йили Бернард ўша қизча билан учрашди. У энди икки фарзандининг онаси бўлибди).

жорак операцияларини бажара бошлайди. У Африкада узоқ ва-қт биринчи ва агона юрак ши-фокори бўлиб ҳисобланди. Умуман олганда Бернардга ҳаётда жуذا кўп «биринчи» бўлиш насиб этган. 1959 йили Кристиан ўз фаолиятида би-ринчи бор юрак операциясини ўтказди. Бемор кичкина Жоун Пик исмли қизалоқ эди. (Ўтган йили Бернард ўша қизча билан учрашди. У энди икки фарзандининг онаси бўлибди).

гини ўрнатдик. Кейин кўп га-зеталарда «Блек хоним «қора буйрак» олин», деган хабар тар-қалди. Бунини эса 60 йиллар жа-мийатда рўй берган янгиликни-нг Жантубий Африкада бўли-шини тасаввур қилишининг ўзи катта гап.

1967 йилда мен ишлаётган касалхонага автохалокатга уч-раган ёш қизин олиб келиш-ди. Унинг ҳаётини сақлаб қо-лишининг ҳеч илоҳи бўлмади. Чунки мия аъзоси умуман иш-

— Бу мен учун олдин опе-рация эди, — дейди Бернард. — Шунинг учун бу ҳақда ҳеч кимга гапирмадим. Лекин мат-буот воқеалари хабар топтчи мен «машҳур киши» бўлиб кетдим.

Ушанда бир фирма Берна-рднинг операция ўтказган қўла-қопини сотиб олишни таклиф қилиб, 40 минг доллар тў-лайдиган бўлди. Лекин у муҳ-тожликка қарамай бу таклиф-га рози бўлмади. «Мен чин-дан ҳам таниқли шахс бўлол-майман», — деди Бернард.

Ҳозир машҳур жарроҳ иш-ламайди, оила лавзатлари би-лан яшайпти. Ўз қизининг си-нфдошига уйлانган. Икки фарзанди бор. Тез кунларда унинг фарзанди тутилиши ку-тилаётган эди. Эҳтимол улар учта бўлгандир.

Кўчалар оқисида чаргон,
Хайлине юртлари ҳар қачон.
Тошкентнинг Узоққон нури,
Арчмас бағридан нур, зиф

Кезаман, қўндада кезаман,
Қалбида бир фарш кезаман,
Сира нодини бўлмасам дейман,
Кезиб сира толамсам дейман.

Қўчаларини севинар боққан он,
Биналарнинг қадди наҳ осмон.
Шаҳрим қўчалари файзиб,
Арчмас бағридан нур, зиф

Рустам Шарипов олган сураат.

Савол сиздан — жавоб биздан

СУВ ОСТИ СУПТОНЛАРИ

Хурматли таҳририят!
Александр Беляевнинг «Одам-амфибия» романи ўзбекчада босилиб чиқиши билан, болалар орасида айниқса машҳур бўлиб кетди. «Одам-амфибия» фильми экранларга чиққан эса сув ости салтанатини бўйсундириш иккида ёзилган мунақа кўпайдики, Икхандор бўлганим деб сўзга чўшиб кетишса бир баҳа қолганларнинг сон-санги йўқ эди.

Бола эканлигимда, биз орзу билан яшаётганимизда Икхандорлар сув остида синавдан ўтмаётган экан.

Яқинда бир гап эшитиб қолдим: чиндан ҳам сув остида яшовчи суптонлар — Икхандорлар яратилган экан. Мумкин бўлса шу ҳақда материал эълон қилсангизлар. Бир менга эмас, бошқа муштарийларга ҳам қизиқarli бўларди.

Салом билан, сизнинг кўп йиллик муштарийингиз:

Абдуфотих АБДУҚОДИРОВ,
илмий ходим.

Сув ости оламининг толас тадқиқотчиси француз олими Жак Ив Кусто 1962 йилда сув ости дунёсини тадқиқ қилиш халқаро конгрессда сўзлаб, «Балиқ» одам Икхандор тўғрисидаги гўзал ҳаётот яқинда ҳақиқатга айланиши мумкин» деган эди. Олимнинг фикрича «гомо акватукус» — сув одамининг яралиши учун махсус асбоб-ускуналар унчалик талаб қилинмайдиган. Унга қонни доимо кислород билан таъминлаб турувчи митти қурлима ўрнатилса бас. Бу тажрибани жониворлар билан синаб кўриш 70-йилларга, инсон билан синаш эса 80 йилларга мўлжалланган. 2000 йилга бориб сув одами сув ости дунёсининг ҳукмдорига айланади.

Орадан йиллар ўтди. Лекин тажрибалар ҳақида ҳеч қандай шов-шув кўтарилмади. Балки француз олими янгиликларни йўқ, янгиликларни, «Икхандорлар» яратиш устида чиндан ҳам кўплаб изланишлар олиб борилган. Лекин барча тажрибаларга махфий идораларнинг, «муллақо махфий» деган тамғаси босилди. Буни қарангки, бунинг барчаси АҚШ ҳарбий-дентиз қўлали тиббий лабораторияси бошлиғи Жорж Бонднинг шаъмали сўзларидан кейин аён бўлди: «Сунтий жабралари бор бўлган инсон фантастик натижаларга эришган бўларди. У ҳудди қашалот каби уч-учи ярим километр чуқурликка шўнғиши мумкин. Бундан ҳам зўрроқ жосуни топиш амри маҳол!»

Бонд бу гапни шўнчаки айтганим ёки асоси бормиди ҳозирча аниқ далиллар йўқ. Одам-зотта балиқ жабрасини кўчириб ўтказиш бўйича операциялар бўлиб ўтандир, лекин у қатъий сир сақланиши табиий. Россияда чоп этиладиган «Не может быть» («Бўлиши мумкин эмас») альманахи гувоҳлик беришича бу ишлар бирмунча бошқача олиб борилган экан.

● Нидерландиядагй Лейден университетининг олими Тоғаннес Килстра жабра вазифасини инсон ўпкалари бажариши мумкин, деган гапни олға сурди. Унинг фикрича ўпкада ҳам, жабрада ҳам бир хил жараёнлар кечар экан. Инсон, мабодо етарли миқдорда кислород эритиб ўпкага куйилса, сув остида ҳам нафас олавераркан. 1959 йилда биринчи тажрибалар бошланди. Кислородга тўйинтирилган суяқликка солинган сичқон уч атмосфера босим остида бир неча соат яшди.

Дунёдаги биринчи одам-амфибия бўлишига америкалик Френсис Фалейчик рози бўлди. Тажриба тор доирадаги кузатувчилар иштирокида Дьюк университети тиббий марказида ўтказилди. Кинохороника ушбу бемисл тажрибанинг айрим тафсилотларини сақлаб қолган. Фалейчининг томоғи орқали махсус эластик қувурча қўйилди. Унинг ўпкасига шу қувурча орқали махсус тайёрланган суяқлик куйилди. Фалейчик — Икхандор сув остида тўрт соат яшди! Доктор Килстра тажрибасининг оқибатлари маълум эмас. У илмий ишларини эълон қилмай қўйган. Чет эл матбуотининг хабарига кўра Килстра АҚШ ҳарбий-дентиз идоралари билан келишган. Голландиялик олимнинг ихтиролари машҳур «Локхид», «Крейслер» ва «Ветингхауз» компаниялари мулкига айлانган. Улар ҳарбий анжомлар ишлаб чиқаришга мослашган.

● Америкалик биокимёгарлар Целия ва Жозеф Бонветура митти қурлима яратдилар. У дентиз сувида кислород ажратиб олади. Улар 1976 йилда бу кашфиёт учун патент олдилар. Китобдек келадиган қурлима сувга шўнғувчининг баданига маҳкамлаб қўйилади. Қурлима шўнғувчини жуда узоқ вақт кислород билан таъминлай олади. 150 кишилик сув ости кесмасини эни бир, баландлиги уч метрли цилиндрсимон қурлима бемалол кислород билан таъминлай оларкан.

Қурлимининг сирини шундаки — унинг ишлаши учун гемоглобиндан фойдаланилади. Це-

лия ва Жозефининг қурлимасининг патентини «Аквантик корпорейшн» фирмаси миллион долларга сотиб олди. Шундай қилиб, бу кашфиётнинг ҳам изи йўқолди.

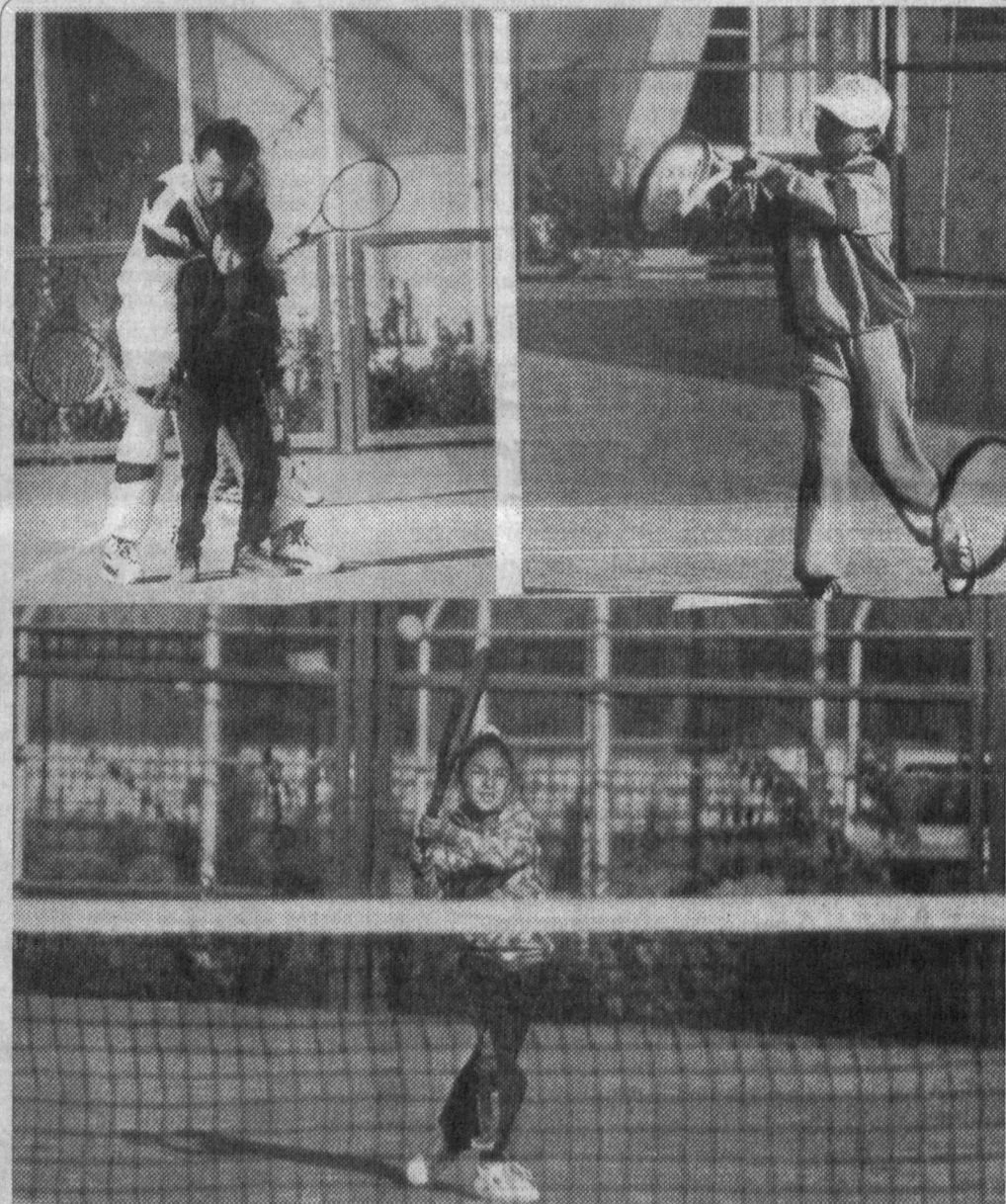
Сув ости дунёсини бўйсундириш борасидаги оғир ўрзуни чамаси темир қўтиларда узоқ вақт ёки абалди сақлаб бўлмайди чоғи. Яқинда бир гуруҳ журналистлар ҳеч қандай қурлималарсиз, мосламаларсиз сув остида соатлаб сузиб юрчиш оламини ўз кўзлари билан кўрдилар.

... Филиппин ороллар мамлакатини. Лусон оролида Л. Пакино номли балиқчи яшаркан. У баланига мойни обдон яхшилаб сурғач (албатта 60 метр сув остида совқотиб қолмаслик учун), қайиқдан сувга сакради... бир дақиқа, икки дақиқа ўтди... Орадан ўн дақиқа ўтган тажрибани кўришга келган журналистлар безовта бўла бошлади. Ўсимлар ўртасида 2000 метрга югуриш баҳсида Д. Филиппенко (РОУБЮ)га тенг келадиганлар топилмади. Қизлар орасида эса Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетининг талабаси А. Музикана зафар қўчди.

Мақтаб ўқувчилари баҳсида 80-81 йилда тутилган орасида 1000 метр масофада чопишда К. Дирова ва Б. Тожиев (икковини РОУБЮ)данлар гўлиб келишди. 82-83 йилда тутилган ўртасида 1000 метрга баҳса қизлар ўртасида С. Раҳимов туманидаги 15-ўрта мактаб ўқувчиси О. Қосиева, ўғил болалар орасида эса А. Аҳмедов (РОУБЮ) биринчи ўринларни эгаллашди. Ўнг кичиклар — 11-12-ёшлар ўртасида А. Икромов туманидаги 44-мактаб ўқувчилари Т. Грекухина ва Ш. Муҳомедовлар ҳурмат шохсупасининг юқори поғонасидан ўрин олди.

Мусобақанинг барча гўлибларига шаҳар спорт қўмитасининг қимматбаҳо совғалари топширилди.

Дилшод ИСМОИЛ

Умидли теннис гунчалари.

Рустам Шарипов олган суратлар.

ЁШЛАР ФАОЛ ҚАТНАШИШДИ

Ўзбекистон ёшларининг «Камолот» жамғармаси Тошкент шаҳар бўлими, пойтахт мудофиа ишлари бўйича бошқарма ҳамда жисмоний тарбия ва спорт қўмитасининг ташаббуси билан Мустақиллик майдонида пойтахтдаги Олий ва ўрта махсус ўқув юрталари, ҳунар-техника билим юрталари таалабалари ўртасида соғломлаштирувчи югуриш мусобақаси бўлиб ўтди.

Соғломлаштирувчи югуришни тарғиб қилиш, ёшларни жисмоний тарбия ва спортга фаол жалб этиш мақсадида ўтказилган ушбу тадбирда 1100 дан ортиқ ёшлар иштирок эттишди.

Мусобақа дастурига кўра олий ва ўрта махсус ўқув юрталари талабалари бўлими ўсимлар — 2000 метр, қизлар — 1000 метр, ҳунар-техника билим юрталари ўқувчилари 1000 ва 500 метрга югуриш бўйича ўзаро кўч синашдилар. Мақтаб ўқувчилари учун ҳам алоҳида дастур тузилди.

Ҳакамлар ҳайъати кўрсатилган натижаларни ҳисоблаб чиққан, умумжамоа ҳисобида биринчи ўрин Акмал Икромов туманилик югурувчиларга насиб этди, 2-ўринни алоҳида команда билан иштирок этган Республика олимпиада ўринбосарлари билим юрти ўқувчилари, 3-ўринни эса Мирзо Улугбек ва Сергеев тумани талабалари банд эттишди.

Шахсий ҳисобда эса қуйидагилар соғломлаштирувчи югуриш мусобақасининг гўлиблари қаторидан ўрин олди. Ўсимлар ўртасида 2000 метрга югуриш баҳсида Д. Филиппенко (РОУБЮ)га тенг келадиганлар топилмади. Қизлар орасида эса Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетининг талабаси А. Музикана зафар қўчди.

Мақтаб ўқувчилари баҳсида 80-81 йилда тутилган орасида 1000 метр масофада чопишда К. Дирова ва Б. Тожиев (икковини РОУБЮ)данлар гўлиб келишди. 82-83 йилда тутилган ўртасида 1000 метрга баҳса қизлар ўртасида С. Раҳимов туманидаги 15-ўрта мактаб ўқувчиси О. Қосиева, ўғил болалар орасида эса А. Аҳмедов (РОУБЮ) биринчи ўринларни эгаллашди. Ўнг кичиклар — 11-12-ёшлар ўртасида А. Икромов туманидаги 44-мактаб ўқувчилари Т. Грекухина ва Ш. Муҳомедовлар ҳурмат шохсупасининг юқори поғонасидан ўрин олди.

Мусобақанинг барча гўлибларига шаҳар спорт қўмитасининг қимматбаҳо совғалари топширилди.

Дилшод ИСМОИЛ

Спорт

Спорт

«АДОЛАТ МАНЗИЛИ»

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Оди Ёқубовнинг «Адолат манзили» романида халқимиз бошига тушган қулфат, «пахта иши» маъзури, қайта қуриш давридаги қонунбузарликлар, тартибсизликлар, қатағон тасвирланган.

Асарда қаҳрамонлар қўфаси шундай бадий маҳорат билан чизилганки, улар китобхон хотирасига дарҳол муҳрланиб қолади. Ёзувчи ўз қаҳрамонларини бунгун турмушимиздан олиб, бадий гавдалантирди. Уларни заррача бўйсун идеаллаштирмайди, лекин миллийлаштиришга алоҳида эътибор беради. Шунинг учун бўлса керак Суюн Бургут ҳам, Лочин ҳам, Маржоний ва Олтиной ҳам улан айтиди, думбира ёки дутор чертади, халқ қўшиқларини хиргойи қилади, уйинга тушади. Лекин, асосий миллийлик уларнинг онгида, ўзбекларга хос кенг феолигида, гурури, фикрлаши ва турмуш тарзидадир.

Оди Ёқубов улкан адибларга хос аниқ тасвир услубида ўз қаҳрамонларини бутун мураккаблиги, камчилик ва нуқсонлари, фазилат ва камчилиги билан тасвирлайди. Суюн Бургут бир сўзди, жасур, ўз ҳўжалиги ва ҳўжалик аъзоларига меҳр қўйган самийий инсон. У ҳақиқат учун моллини ҳам, жонини ҳам аямай, шердек курашадиган раҳбар. Унинг раҳбарлигида ҳўжалик анча юксалиб, бир неча поғона юқори кўтарилди. У қувлик, расмийчиликни билмайди. Суюн Бургут Ватанига, ўзи бошқараётган ҳўжалигига фидойиларча хизмат қилади, аммо давр, тарихий шароит унга нисбатан адолатсизлик, бешафқатлик қилади. Метин иродали, ҳақиқаттўй, халқ гурури ва ифтихори учун курашган Суюн Бургут ҳалок бўлади. Унинг ўғли Лочин ҳам ўз жонига қасд қилади.

Романда «пахта иши» бўйича республикамизга қўплаб «десантчи»лар келгани ва айрим раҳбарларимиз томонидан жузга фавқулодда ваколат, инқом ва эркинликлар берилгани уларга талик билан тасвирланган.

Романда терговчилар Шарановский, Доронин, Миржалолов, уларга ноқонуний ишларида юғураклик қилиб, айбисиз одамларни қўлга олишга тўғри келган тан олишларига мажбур қилишга ёрдамлашиб юрган маҳбуслар — Левон шер, Бурсек, Маликан айёрларнинг руҳияти, ички ва ташқи қўфаси, айнисқа, марказдан келган посбонларнинг қонунга зид гайрининсоний хатти-ҳаракатлари, маҳаллий аҳолига бепанаслик билан муомала қилишлари чуқур психологик таҳлил орқали маҳорат билан тасвирланган.

Даврининг огрикчи муаммоларини тасвирлашда Оди Ёқубов тажрибали ёзувчи, Республикада шундай пайтлар бўлганки, аёлларнинг, қизларнинг қийинчилик ва адолатсизликларга чидалмай, норозилик билдириб, ўзларини ёқа бошлаганлар. Шу нуқтадан назардан қараганда роман ёзувчининг юрак исёнидир. «Адолат манзили» романида поклик разилликка қарши қўйилган ва у гўлиб келади. Асар айнан мана шуниси билан аҳамиятлидир.

Эрик КАМИТОВ,

филология фанлари доктори,

профессор,

Марҳаб МИРЗАЖОНОВА,

филология фанлари номзоди.

Ножуя иш — келтирар ташвиш

ХУПОСА ЧИҚАРИБ ОЛМАДИ

Мирзо Улугбек тумани ички ишлар бошқармаси набатчилик қисмига Ҳабиб Абдуллаев кўчасидаги уйлардан бирида талончилик жинояти содир этилгани ҳақида хабар келиб тушди. Тезкор гуруҳ воқеа содир бўлган жойга бир зумда етиб бориб жиноят тафсилотларини ўргана бошлади. Жиноятчилар уйдан иккита чарм, камзул, бошқа турли хил кийимлар, телефон аппарати ва 5 минг сўм пулни олиб кетишганди. Бироқ уй бекасининг жиноятчилардан бирини яхши таниб қолганили қўл келди. Милиция ходимлари унинг гап-сўзларидан ўғрининг кимлигини бир пасда аниқлашди. Улар муқаллам судланган И. Мирон ва унинг ҳамтовови Ч. Паселлар бўлиб чиқди.

Илгари шу тумандаги уйлардан бирида ўғирлик қилгани учун Мирон Мирзо Улугбек туман суди қарорига кўра саккиз йилга озодликдан маҳрум этилганди. Лекин афв этилиб жазонинг ўн ойини ўтар-ўтамай, озодликка чиқарилганди. Аммо Мирон бунинг қадрига етмади. Энди у ва шериги юқоридаги жинояти учун тегишли жазога тортиладиган бўлишди.

ТИПЛА ТАҚИНЧОҚ «ТОМОШАЧ»

Юнусобод тумани ички ишлар бошқармасига тилла тақинчочлар «шайдоси» бўл-

миш С. Борис келтирилди. Дастлабки суриштирувлардан шу нарсга маълум бўлдики, Борис ота-онадан эрта ажралиб, болалар уйида тарбияланган. Кейинчалик ҳунар-техника билим юртрларидан бирида ўқий бошлади. Кетма-кет дасрларда қатнамаслиги уни билим юртидан ҳайдалишга олиб келди. Уйланди, бироқ болаликдан орттирган бир «касали» унга қаттиқ панд берди. Борис ўғирлик билан шуғулланарди. Айнисқа аёллар тақинчочларини ўғирлаш, аниқроғи уларни юлиб олиш бўйича устаси фаранга айланди.

Қунарлардан бирида бекатда ўтирганида чиройли аёлнинг тилла тақинчочига кўзи тушиб қолади. Секин изидан бориб, икки қўлигадига тилла тақинчочларини ечиб олди. Тақинчочларнинг ечилиши қийин кечмади. Бечора аёл бўлса бирор танишим ҳазиллашиб турибди, деб ўйлаганди. Тақинчоч қўлоқдан кетгач, ханг-манг бўлиб нима қилишни ҳам билмай гаранг қолди. Бироқ қинғир ишнинг қийини чиқмасдан қолмайди. Борис қўлга олинди, ҳозир қилиниши учун терговда жавоб бермоқда.

Мирза АБДУЛЛАЕВ,

Тошкент шаҳар

ИББСининг

матбуот хизмати ходими.

АЙПАНСАНГ ҲАМ, УРГИПСАНГ ҲАМ ПИВОХОНА

Шоир Ҳусниддин Шарипов пивохўрлиги билан ном чиқарган эди. У бир кунни кўчада кетаётган экан, рўпарасидан чиққан йўловчи дорихона қаерда деб сўраб қолади.

— Мана шу кўчадан оғзинга юриб, биринчи мулошига етганда чапта бурилиб, яна кетаверасиз, — дея тушунтира бошлайди шоир. — Дарвоқе, у кўчада эски пиво заводи бўларди, пивоси жуда зўр эди, э ҳозирги пиволар пивовими?!

— Дорихона...

— Дорихонами? Катта чойхонадан унга бурилган, театрининг эски биноси ёнидан ўтасиз. Илгари буфетидан чехларнинг пивоси сотиларди. Биз томошага эмас, атай пиво ичгани борардик. Театр пиланини биз пивохўрлар ҳисобига бажарардик. Пиво келмай қўйгач, театр ҳам мана ўтириб қолди.

— Уэр мен, дорихонами...

— Э, бердиси айтгунча шошмай туринг-да, уагинам. Демак, чорраҳадан унга бурилиб, яна кетипсиз, шундайми? Йўлкай мўжазгина шиша бинога дуч келасиз. Бу янги қурилган пивохона. Кириб ўтирманг, сувни кўп қўшворишда шовволар, ҳалиги йўлдан роппа-роса яна бир ярим қақиримча юрсан-

пивохонадаги любой пивохўрдан сўрасангиз айтиб беришадилорихона қаердалигини.

РУБОЙИ ДОМПА

Жумҳурият радиоэшиттириш давлат қўмитасига янги раҳбар тайинланади. Бир кунни у алабиёт тахририяти томонидан рубойи жанри ҳа-

ди ошта пашша тушгандек, даврда иккита хира барзанги пайдо бўладию сурбестлик қилавериб, ҳаммаи безор қилади. Шукур ақанинг тоқати тоқ бўлади, аста хезланиб ўридан туради.

— Энагарларни суйворайми, Зоҳиржон?

— Суйинг! — дейди Зоҳир ҳам тап тортмай.

Келинг, бир қилишайлик

ДЎРМОН ҲАНГОМАЛАРИ

гиз, ҳунар-техника билим юртининг ётоқхонаси қуринади. Ётоқхонанинг шундоқ орқаси — пивохона! Абдулжалил деган сотувчи йитиб бор. Муйлов! Мени айтди десангиз сув қўшилимаганидан топиб беради.

— Кечирасиз, мента пивохона эмас, дорихона керак эди.

— Э, шундайми? Афсус, дорихонани билмас эканман. Афсус... — дея шоир бошини қашлайди ва ногоҳ муҳим нарсга эсита тушгандек жонланиб, қўшимча қилади. — Дарвоқе,

қилда тайёрланган эшиттиришни жамоа билан бирга тинглайди. Муҳокамада ҳам «қани, нима дер экан» дея раҳбарнинг оғзига тикилади.

— Умуман олганда ёмон эмас, дейди раҳбар салмоқ билан. — Рубойи домланинг шетри ҳам тузуқ, берса бўлади.

ҚАЙТИШ ЙЎҚ

Шукур Холмизаев Зоҳир Аълам билан нозикроқ бир жойга меҳмондорчиликка боришди. Қутилимаганда худ-

Тошкент оқшоми
Toshkent oqshomi

Муассис:
ТОШКЕНТ ШАҲАР
ҲОКИМЛИГИ

Материаллар:
700000, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилор кўчаси, 32

Телефонлар:
хатлар — 33-29-70;
эълонлар 33-28-95,
33-08-74, 36-57-65,
факс: (312) 33-29-09.

Душанба, тошанба
ва Ҳуна
қўлави Ҳуна.
Ҳуна Ҳуна.
Ҳуна Ҳуна.
Ҳуна Ҳуна.

Нашринг етказиб бериш
масалаари бўйича турар
жойлардаги почта бўлима-
ринга ёки «Тошкент»
почтасига 33-74-05 телефо-
нига мурожаат қилишнинг
мумкин.